

Г.М. ЮРЧИШИН

МИТЦІ
ПЕДАГОГИ
ГУЦУЛЬЩИНИ

РЕГІОНАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ТА АРХІТЕКТУРА
ПРИКАРПАТТЯ

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Кафедра архітектурного проектування

Г. М. Юрчишин

**РЕГІОНАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ТА АРХІТЕКТУРА
ПРИКАРПАТТЯ**

**Частина 1. ТВОРЧИЙ ДОРОБОК ХУДОЖНИКА
ВАСИЛЯ ДУТКИ**

Навчальний посібник для ВНЗ

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Івано-Франківськ
2010

Ministry of Education and Science of Ukraine
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Department of architectural designing

H. M. Yurchyshyn

REGIONAL ART AND ARCHITECTURE OF PRYCARPATHIA

Part 1. VASYL DUTKA, DEVELOPMENT OF THE ARTIST

The manual for high schools

Recommended by the Ministry of Education and Science of Ukraine

Ivano-Frankivsk
2010

**ББК 000000
Ю 00000**

**Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист № 1/11-11338 від 14.12.2010 р.)**

**Recommended by Ministry of Education and Science of Ukraine
as a practical course for students of higher educational establishments
(letter №1/11-11338 from 14.12.2010)**

Рецензенти:

**доктор мистецтвознавства, професор О. Я. Боднар
народний художник України професор Р. Я. Василик
доктор філософських наук, професор Д. М. Скальська**

Reviewers:

**Doctor of Art Criticism, professor O. Ya. Bodnar
People's Artist of Ukraine, professor R. Ya. Vasylyk
Doctor of Philosophy, professor D. M. Skalska**

Рекомендовано до друку рішенням Ученої ради ІФНТУНГ

У навчальному посібнику простежено шляхи зародження та розвитку мистецької освіти на Гуцульщині, зокрема Косівської художньої школи у персоналіях. Автором концептуально окреслено роль художника в процесі творення національно-мистецької атмосфери в контексті загальнолюдської культури, визначено сутність особистості митця-педагога у формуванні мистецької школи на різних етапах її розвитку.

Встановлено індивідуальні ознаки та основні закономірності творчості визначних українських художників, котрі на полотнах відображали життя, побут та красу Гуцульщини.

Досліджено творчу і науково-педагогічну діяльність художника Василя Дутки та з'ясовано індивідуальні особливості методики викладання мистецьких дисциплін і їх застосування у творчості митця.

Для студентів, аспірантів, викладачів і фахівців, які вивчають культуру і традиції України, для глибшого проникнення у філософсько-світоглядну сутність регіонального мистецтва Прикарпаття.

The author traces the origin and development of art education in Hutsulshchyna, Kosiv Art School and its personalities, in particular, in this practical course. She gives a conception of the artist's role while forming national creative atmosphere in the context of people's culture; points out the essence of the personality of an artist and teacher on different stages of the development of the Art School.

The author establishes individual features and law-governed nature of creative work of the outstanding Ukrainian artists, who depicted the way of life and beauty of Hutsulshchyna.

The author has studied creative, scientific and pedagogic work of Vasyl Dutka, the artist. She has found out individual peculiarities of teaching methods of the art subjects and the way he uses them in his creative work.

The practical course is meant for students, post-graduate students, teachers and specialists, who study culture and traditions of Ukraine for deeper perception of the philosophic nature and the world of regional art of Precarpathia.

**Ю 83 Юрчишин Г. М. Регіональне мистецтво та архітектура Прикарпаття. Частина 1.
Творчий доробок художника Василя Дутки: навч. посібник / Г. М. Юрчишин. – Івано-
Франківськ: Місто НВ, 2010. – 176 с.**

© Г. М. Юрчишин, 2010

ISBN _____

*Наша мистецька школа має один провідний керунок –
вивчати національне мистецтво,
йти у світ зі своїм мистецтвом, не наздоганяючи інших,
а утверджуючи свою самобутність*

Академік Еммануїл Мисько

*The goal of our art school is to study national art and
show it to the world,
not catching up with the others,
but asserting our originality*

Academician Emmanuil Mys'ko

ЗМІСТ

Вступ	8
РОЗДІЛ 1. Косівська мистецька школа – провідний регіональний художній заклад національного значення	13
1.1. Становлення школи	13
1.2. Основні етапи розвитку Косівської мистецької школи в персоналіях	15
РОЗДІЛ 2. Особистість митця як провідника національної традиції в часі	35
2.1. Формування філософсько-освітньої парадигми креативності особистості	35
2.2. Постать художника в процесі творення національно-мистецької атмосфери в контексті загальнолюдської культури	39
РОЗДІЛ 3. Визначні персоналії гуцульської мистецької школи	44
3.1. Художник Василь Дутка – науковець і дослідник	45
3.2. Методики навчання мистецьких дисциплін В. Дутки	51
РОЗДІЛ 4. Продовження традицій українських художників у зображенні Гуцульщини	87
4.1. Гуцульщина у творчості визначних українських художників періоду ХІХ – початку ХХ сторіччя	88
4.2. Продовження традицій у малярстві Василя Дутки	93
4.3. Реалізація творчих задумів в учнях	100
РОЗДІЛ 5. Каталог творчих робіт Василя Дутки	116
Використана література	174
Термінологічний словник	176

CONTENTS

Introduction	8
PART 1. Kosiv Art School the leading regional art establishment of national significance	13
1.1. Formation of the School.....	13
1.2. The basic stages of the development of Kosiv Art School and its personalities	15
PART 2. Personality of the artist as a transmitter of national tradition times through	35
2.1. Formation of the philosophic and educational paradigm of the person's creativity.....	35
2.2. The personality of the artist in the process of creaion of national artistic atmosphere in the context of social culure	39
PART 3. Outstanding personalities of Hutsul Art School	44
3.1. V. Dutka, the artist and research worker	45
3.2. Teaching methods of V. Dutka when teaching art subjects	46
PART 4. Hutsulshchyna in the tradition of Ukrainian artists	87
4.1. Hutsulshchyna in creative work of the outstanding Ukrainian artists of the period of the XIX-th– beginning of the XX-th century	88
4.2. Vasyl Dutka's painting as a continuation of traditions	93
4.3. The realization of creative ideas when teaching students	100
PART 5. Catalogue of creative works of Vasyl Dutka's	116
List of the sources used	174
Terminology dictionary	176

ВСТУП

На зламі тисячоліть у період, коли Україна активно входить у світовий соціокультурний простір, одним із найважливіших завдань національної мистецької освіти країни є виховання творчої особистості та традиційних цінностей, адже саме мистецтву притаманна невідмінна ознака – нести в собі конкретне вираження художніх прагнень народу. Воно обов'язково має відповідний культурно-історичний ґрунт, на якому завдяки зусиллям творців проростають зерна нових надбань і досягнень, закладені митцями минулих поколінь.

Етнічне мистецтво є невід'ємною складовою означуваного процесу, який можна охарактеризувати началом буття в культурі народу. Цінність і показовість етнічного для мистецтва полягає в тому, що воно становить органічну цілісність засвоєних знань і умінь, які пройшли перевірку часом, набираючи щораз більшої виразності у своїй самотності.

Відомо, що твір мистецтва – засіб своєрідного пізнання дійсності, вираження ставлення митця до неї, результат духовних пошуків автора, відображення краси навколишнього світу, джерело насолоди і натхнення.

Мистецтво володіє надзвичайно важливою здатністю – силою кольору, фактури, тону, увічнення пристрасті думок і почуттів. Жодна сфера людської діяльності не має такої глибини емоційного впливу на людей, як мистецтво. І за кожним визначним твором, що хвилює нас, постає яскрава та самотня особа митця, розумом і талантом, почуттям і волею якого створено все те істинно прекрасне, над чим безсилий час.

INTRODUCTION

At the turn of the millennia, during the period when Ukraine enters the world social and cultural space, one of the most important tasks of the national education of the country is to mould a creative personality.

The basic role is allotted to art. Art is precisely characteristic of the invariable quality to bring a specific expression of people's inspirations through art. It grounds on culture and history, and the grains of new achievements, sown by the artists of the former generations, sprout thanks to the efforts of the creators.

Ethnic art is an inseparable part of this process, which can be characterized as the starting point of the people's culture.

The value of the ethnic to the art is in its organic unity and monolith, which stood the test of time, gaining expressiveness to its originality.

It is evident, that any creative work is means to learn reality in a special way. It shows how the artist treats it, being the result of his inner development; it reflects the beauty of the world around, being a source of pleasure and inspiration. Art has an incredible power of colour, texture and tint to perpetuate passion of thoughts and feelings. No sphere of people's activity can touch men as deep emotionally as art.

Every work that excites us hides a bright and original personality of the artist, whose mind, talent, feelings and will have created a really wonderful thing time has no power over.

Надзвичайно складний процес творчості вимагає від митця не тільки щирості, само-відданості, повної віддачі думок, почуттів, а й самого життя.

Жива енергетика творчості має безпосередній контакт і дає можливість бурхливим потоком перепливати від особистості до особистості, від покоління до покоління. Адже, на думку філософа Платона, мистецький твір здатен притягувати, як магніт, захоплювати, заряджати вкладеними в нього почуттями та енергією.

Сприйняття твору мистецтва передбачає як осмислення його змісту, так і форми. І незаперечно важливими є умови, за яких відбувається спілкування людини з твором, а через нього – з автором. Найближче та найпродуктивніше таке сприйняття у випадку, коли автор є педагогом, котрий ділиться власними думками, відчуттями та досвідом із учнями.

Актуальність та необхідність започаткування серії видань «Митці – педагоги Гуцульщини» викликана потребою дослідження та висвітлення творчої і науково-педагогічної діяльності митців-педагогів регіону, зокрема Косівської художньої школи в персоналіях, що наразі недостатньо вивчені, наприклад, взаємозв'язок творчої та науково-методичної складових. Така спроба дослідження творчого та науково-методичного доробку унікальної регіональної мистецької школи в персоналіях здійснюється вперше в Україні.

Джерелом невичерпної творчої енергії, яка століттями живить Гуцульщину, були і залишаються – сподіваємося, збережуться і в майбутньому, народні майстри, педагоги та професійні художники, котрі створили творчу майстерню, зберегли її у важкі роки та піднесли до рівня одного з провідних регіональних закладів національного значення. Отже,

A creative process, being extremely complicated, demands from the artist not only sincerity, devotion, and efficiency of thoughts and feelings, but sometimes his entire life.

Lively energy of creative work has a natural contact and gives the opportunity to wander from person to person and from generation to generation. Plato considered that a work of art can attract like a magnet, mesmerize and overwhelm with abundance of feelings and fill with energy.

To comprehend a creative work one should perceive both its content and form. The conditions, which contribute to the man's communication with the author via work, become an important factor. Such perception is the closest and the most efficient when the author is a teacher, who shares his thoughts, feelings and experience with his students.

Actuality and necessity to start a series of publications «Artists and Teachers of Hutsulshchyna» are called forth by the need to investigate and enlighten creative, pedagogical and scientific activity of the artists and teachers of the region, Kosiv Art School and its personalities in particular. They are poorly studied so far, for example interrelation between creative, scientific and methodical components. This attempt to research creative, scientific and methodical experience of the unique regional Art School and its personalities is made for the first time in Ukraine.

Folk craftsmen, teachers and professional artists, who created this ingenious workshop, preserved it in difficult times and raised it to the level of one of the leading regional establishments of national significance, are the source of inexhaustible creative energy, which enriches Hutsulshchyna centuries long.

предметом дослідження виступає творчість та науково-методична діяльність визначних митців-педагогів регіону, їх вплив на формування Косівської школи декоративно-прикладного мистецтва і вклад у скарбницю народного мистецтва України. Автором розглянуто основні особистісні, творчі, науково-дослідницькі та методологічні аспекти, які впливали на процес становлення художника, простежено методику викладання мистецьких дисциплін. Поруч зі сказаним, не менш важливим вбачається ознайомлення читача з творчим доробком та методичними підходами мистецької школи в персоналіях, з тими невичерпними джерелами, якими так багата карпатська земля.

Характерною особливістю Косівської мистецької школи є добра методична та педагогічна бази, фундамент яких складають традиції. На будь-якому з етапів розвитку – в період розвою чи занепаду, створення чи розквіту – в різних видах декоративно-прикладного мистецтва школи працювали митці-педагоги, котрі володіли багатим і різноманітним методичним інструментарієм, що передавався із покоління в покоління, збагачувався та видозмінювався, проте досі, на жаль, не став темою окремого дослідження. Варто згадати таких провідних педагогів, як М. Куриленко, В. Гуз, Г. Герасимович, Ф. Когут, В. Девдюк, М. Гулейчук, М. Фединський, В. Гавриш і М. Федірко, Є. Сагайдачний та інші, котрі сформували загальну методологічну платформу косівської школи, розробили та запропонували цікаві методики в різних напрямках мистецької творчості.

Автор ставить за мету дослідити творчі та методологічні прийоми найвизначніших осіб регіональної школи, виявити їх індивідуальність та встановити загальні риси творчо-

The subject matter of this research work is personalities of the leading artists and teachers of the region, the way they influence the formation of Kosiv School of Decorative and Applied Arts and their contribution to the treasure house of folk art of Ukraine. The author considers the basic personal, creative, scientific, research and methodological aspects, which influenced the development of an artist. She investigates the authors' methods while teaching art courses. Nonetheless, the main task of the author is to acquaint the reader with creative work and teaching methods of the Art School and its personalities, and inexhaustible sources the Carpathian land is rich in.

A good methodical and pedagogical basis, which grounds on the traditions, is a characteristic peculiarity of Kosiv Art School. Artists and painters, who worked there on different stages of its development – during the period of blossoming or decline, foundation or flourishing – in different kinds of decorative and applied arts, passed their profound and various teaching methods from generation to generation, though no research had been done about any of them. One should mention such progressive teachers as M. Kurylenko, V. Huz, H. Herasymovych, F. Kohut, V. Devdyuk, M. Huleichuk, M. Fedyns'ky, V. Havrysh, M. Fedirko, Ye. Sahaidachny, and others. They formed a general methodical base of the School, worked out and introduced interesting teaching methods in different aspects of creative work.

The goal of the author is to study creative and teaching methods of the most outstanding persons of the regional School, point out their individuality and find out general features of creative and methodical approaches of the School. The research is not chronological. The

методичних підходів, ознайомити з систематизованим матеріалом. Обрано нехронологічний підхід.

Розповідь розпочинаємо з творчого та методичного доробку нашого сучасника, з методиками якого автор добре ознайомлена і сподівається виробити власний спосіб дослідження творчо-методичних взаємовпливів у мистецькій діяльності, випускника закладу, викладача з майже двадцятирічним стажем педагогічної діяльності в Косівському інституті прикладного та декоративного мистецтва, талановитого художника, чудового колеги-порадника і прекрасної доброзичливої людини, члена Національної спілки художників України Василя Яковича Дутки. Як грамотний педагог-методист, котрий викладає загальнохудожні дисципліни, що дає можливість формувати основи художньої підготовки майбутніх митців усіх спеціальностей мистецького закладу, цей художник розробив власні методики з викладання рисунка, живопису, композиції.

Видання призначене насамперед для учнів і студентів мистецьких шкіл – не лише вітчизняних, а й зарубіжних, а також стане у нагоді дослідникам і діаспорі, людям, котрі цікавляться Гуцульщиною – цим багатим та самобутнім краєм. Посібник буде корисним для іноземних студентів, котрі навчаються у художніх закладах України, для глибшого проникнення у філософсько-світоглядну сутність українського мистецтва, ознайомлення й адаптації до культури і традицій нашої держави.

«Митці-педагоги Гуцульщини» є вагомим доповненням у викладі навчального матеріалу з факультативу «Регіональна архітектура та мистецтво» і складає окремий розділ

author starts with creative and methodical work of her contemporary. She knows his methods quite well and hopes to work out her own methods to research the way creative and methodical work influence each other in the fields of art.

The research of the scientific, methodical and creative work of the graduate from this establishment is the first one in this series. Vasyl Dutka is a teacher with a twelve-year length of pedagogic work at Kosiv Institute of Applied and Decorative Arts, a talented artist, a wonderful colleague and advisor, a benevolent person, a member of the National Artists' Union of Ukraine. He worked out his own methods of teaching painting, drawing and composition, being a competent teacher and methodologist of visual arts subjects. The latter serve as the fundamentals of art training for future artists in all specialities of the art institution.

This publication is meant for not only students of art schools from home, but also for foreign ones, as well as for researchers and Diaspora, people who are interested in Hutsulshchyna – a rich and original region. It will be useful for foreign students, who study at the institutions of higher education in Ukraine, to penetrate deeper into broad philosophic essence of Ukrainian art and to show them and help to adapt to the culture and traditions of our country.

«Artists and Teachers of Hutsulshchyna» complements greatly to teaching the optional course of «Regional Architecture and Art» and makes a separate part of this subject.

This publication will play the principle role while forming modern scientific outlook and moral values among the students. It is fundamental while studying other specialized disci-

з цього предмета. Видання відіграє принципово важливу роль у формуванні сучасних науково-світоглядних і ціннісно-моральних орієнтацій студентів; є базовим для засвоєння інших дисциплін фахового та соціально-гуманітарного циклу – композиції, рисунка, живопису, історії мистецтв, естетики, філософії, культурології, педагогіки.

У посібнику сформульовані певні завдання:

- простежити шляхи зародження та розвитку мистецької освіти на Гуцульщині, зокрема косівської художньої школи у персоналіях;
- виявити роль художника в процесі творення національно-мистецької атмосфери в контексті загальнолюдської культури;
- визначити сутність особистості митця-педагога у формуванні мистецької школи на різних етапах її розвитку;
- встановити індивідуальні ознаки та основні закономірності творчості визначних українських художників, котрі на полотнах відображали життя, побут та красу Гуцульщини;
- дослідити творчу і науково-педагогічну діяльність художника Василя Дутки та з'ясувати індивідуальні особливості методики викладання мистецьких дисциплін і їх відображення у творчості митця.

Автор вдячна за допомогу і консультації, надані в ході підготовки посібника до друку, рецензентам: О. Я. Боднару – доктору мистецтвознавства, професору; Р. Я. Василюку – народному художнику України, професору; Д. М. Скальській – доктору філософських наук, професору. Усі висловлені зауваження та пропозиції будуть враховані у майбутніх виданнях.

plines liberal arts – composition, painting, drawing, history of arts, aesthetics, philosophy, culture study, and pedagogics.

The practical course sets the following tasks:

- to trace the origin and development of art education in Hutsulshchyna, Kosiv Art School and its personalities in particular;
- to find out the role of the artist in the process of creation of national art atmosphere in the context of people's culture;
- to determine the role of the personality of the artist and teacher when forming the Art School on different stages of its development;
- to determine the basic regularity of creative work of the outstanding Ukrainian painters, who depicted life and beauty of Hutsulshchyna;
- to research creative, scientific and pedagogic activity of V. Dutka, and to find out his individual peculiar methods of teaching art disciplines and the way they are reflected in his creative work.

The author would like to thank the reviewers for their help and expert opinion while preparing the practical course for publication: O. Ya. Bodnar – Doctor of Art Criticism, professor; R. Ya. Vasylyk – People's Artist of Ukraine, professor; D. M. Skalska – Doctor of Philosophy, professor. All comments and suggestions will be taken into account in the forthcoming publications.

Навчальне видання

Галина Миколаївна Юрчишин

**РЕГІОНАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ТА АРХІТЕКТУРА
ПРИКАРПАТТЯ**

**Частина 1. Творчий доробок художника
Василя Дутки**

Коректор Габрель Н. М.

Переклад Гаврилей В. М.

Комп'ютерна верстка, графічний дизайн Вах І.С., Липка О. О.

Світлини Печежак Р. М., Вах І. С.

Підписано до друку 00.00.2010. Формат 00х000/00.

Папір офсетний. Друк офсетний.

Гарнітура «UkrainianShoolBook». Умовн. друк арк. 000.

Тираж 1000. Зам. 00000

Видавництво «Місто НВ»

76000, м. Івано-Франківськ,

вул. Незалежності, 53.

тел.: (0342) 55-94-93.

Свідоцтво ІФ № 9 від 02.02.2001.

Віддруковано: Друкарня «Місто НВ»

76000, м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 53.

Юрчишин Г. М.

Ю 83? Регіональне мистецтво та архітектура Прикарпаття. Частина 1. Творчий доробок художника Василя Дутки: навч. посібник / Г. М. Юрчишин. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. – 176 с.

Це спроба автора дослідити творчі та методологічні прийоми найвизначніших осіб регіональної школи, виявити їх індивідуальність та встановити загальні риси творчо-методичних підходів, ознайомити з систематизованим матеріалом. Видання призначене для учнів і студентів мистецьких шкіл – не лише вітчизняних, а й зарубіжних, а також стане у нагоді дослідникам і діаспорі, людям, котрі цікавляться Гуцульщиною – багатим та самобутнім краєм.

ISBN _____

ББК _____